

عنوان

مبانی معرفت شناختی ابن سینا در مبحث «نبوت»

نگارنده: معصومه مجدلو

چکیده

مسئله اصلی این پایان نامه استخراج مبانی معرفت شناختی ابن سینا در مبحث نبوت است. بر اساس مبانی ابن سینا در مبحث نبوت، انسان ها دارای مراتب متفاوتی از عقل هستند و نبی دارای بالاترین مرتبه عقل یعنی عقل قدسی است. از آنجا که مخاطب نبی عامه مردم هستند او معقولاتی را با قوهی حدس از عقل فعال دریافت می کند و با قوهی خیال به گونه ای که برای عامه ی مردم قابل فهم باشد در قالب تمثیل، تشبیه و استعاره بیان می کند زیرا عامه ی مردم قدرت فهم معقولات را ندارند و اگر معارفی فوق سطح ادراکشان به ایشان القا شود گمراه می شوند. ابن سینا معتقد است آنچه پیامبر اسلام درباره ی توحید، معاد، معراج و ... مطرح کرده است، رمز آلود بوده و حقایق آن در حد فهم مردم تنزل یافته است. بنابراین از

منظر ابن سینا دین دارای ظاهر و باطن است. ظاهر معارف دینی در حد فهم عامه‌ی مردم است اما باطن دین تنها برای فلاسفه و حکما که علم‌شان از همان منبع علم نبی ولی در سطح پایین‌تر از آن است، قابل فهم است. با این مبنا ابن سینا در آثار متعدد خود به تبیین حقیقت مناسک دینی و تأویل آیات و روایات بر اساس فلسفه خود می‌پردازد. از نظر ابن سینا معارف معقول دین توسط انبیاء به اجمال بیان شده است و ادراک و تفسیر تفصیلی‌اش بر عهده حکماء است. نتیجه این نگاه جمع دین و فلسفه است یعنی فلسفه نه تنها با دین در تعارض نیست بلکه همان حقایقی که انبیا آورده‌اند را توضیح می‌دهد.

واژگان کلیدی: ابن سینا، نبوت، معرفت‌شناسی، وحی، رمز، تمثیل.

فهرست مطالب

درآمد.....	۱
مقدمه.....	۲
معرفی طرح پژوهشی.....	۳
فرضیه‌ها و سوالات اصلی پژوهش.....	۳
سوالات پژوهش.....	۳
فرضیه‌ها.....	۳
روش تحقیق.....	۴
هدف تحقیق.....	۴
پیشینه مطالعاتی.....	۴
کتاب.....	۴
پایان‌نامه.....	۷
نوآوری پژوهش.....	۸
اجمالی بر فصول پایان‌نامه.....	۸

بخش اول: کلیات

مقدمه.....	۱۱
------------	----

۱. تعریف لغوی و اصطلاحی ۱۱
- ۱- ۱. تعریف لغوی و اصطلاحی «معرفت‌شناسی» ۱۱
- ۲- ۱. تعریف لغوی و اصطلاحی «نبوت» ۱۴
۲. تاریخچه بحث معرفت‌شناسی ۱۵
۳. اشاره به جایگاه وحی و نبوت در فلسفه اسلامی ۱۹
- ۱- ۳. ابونصر محمد بن فارابی (۳۳۹- ۲۵۹ ه ق) ۱۹
- ۲- ۳. ابوعلی سینا (۴۲۸- ۳۷۰ ه ق) ۲۰
- ۳- ۳. شهاب الدین یحیی بن سهروردی (۵۸۷- ۵۴۹ ه ق) ۲۱
- ۴- ۳. صدرالدین محمد بن ابراهیم قوام شیرازی معروف به ملاصدرا (۱۰۴۵- ۹۷۹ ه ق) ۲۲

بخش دوم: مبانی معرفت‌شناختی نبوت سینوی

- مقدمه ۲۵
۱. امکان معرفت ۲۵
۲. مراتب معرفت ۲۶
۳. ابزار معرفت ۲۸
- ۱- ۳. قوه حاسه ۳۰
- ۲- ۳. قوه متخیله ۳۱

۳۲.....	۳- ۳. قوّه واهمه
۳۳.....	۴- ۳. قوّه عاقله
۳۸.....	۴. تفاوت انسان‌ها در معرفت
۳۸.....	۱- ۴. تفاوت در معرفت خیالی
۳۹.....	۲- ۴. تفاوت در معرفت وهمی
۴۰.....	۳- ۴. تفاوت در معرفت عقلی
۴۴.....	۵. منبع معرفت

بخش سوّم: تبیین نبوّت از نظر ابن‌سینا

۴۹.....	مقدمه
۴۹.....	۱. تحلیل نبوت بر اساس مبانی معرفت‌شناختی سینوی
۴۹.....	۱- ۱. تحلیل وحی
۵۷.....	۲- ۱. تحلیل بعثت
۵۹.....	۳- ۱. تحلیل اعجاز
۵۳.....	۴- ۱. اخبار از غیب
۶۲.....	۲. نتایج و پیامدها
۶۲.....	۱- ۲. جمع‌دین و فلسفه

(۴۱) سجادی، جعفر (۱۳۷۹)، *فرهنگ اصطلاحات فلسفی ملاصدرا*، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

(۴۲) سعیدی، حسن (۱۳۸۰)، *عرفان در حکمت اشراق*، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.

(۴۳) سهروردی، شهاب الدین (۱۳۷۲)، *مجموعه مصنفات شیخ اشراق*، ج ۱ و ۲ و ۳، مصحح: نجف قلی حبیبی، هانری کوربن، حسین نصر، تهران: وزارت فرهنگ و آموزش عالی (مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی).

(۴۴) _____ (۱۳۸۰)، *مجموعه مصنفات شیخ اشراق*، ج ۴، مصحح: نجف قلی حبیبی، هانری کوربن، حسین نصر، تهران: وزارت فرهنگ و آموزش عالی (مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی).

(۴۵) سیوطی، عبد الرحمن بن ابی بکر (۱۳۸۷)، *الایقان فی علوم القرآن*، ج ۴، قم: بیدار، ۱۳۸۷.

(۴۶) شیرازی، محمد (صدرالمآلهین) (۱۳۶۲)، *منطق نوین مشتمل بر اللمعات المشرقیه فی الفنون المنطقیه*، تهران: آگاه.

(۴۷) _____ (۱۳۶۳)، *مفاتیح الغیب*، مصحح: محمد خواجهوی، چاپ اول، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.

(۴۸) _____ (۱۳۹۲)، *الشواهد الربوبیه*، ترجمه و تفسیر: جواد مصلح، تهران: سروش.

(۴۹) _____ (۱۹۸۱)، *الحکمه المتعالیه فی الأسفار العقلیه الاربعه*، ج ۸، بیروت: دار احیاء التراث العربی.

۵۰) صلیبا، جمیل (۱۳۶۶)، *فرهنگ فلسفی*، مترجم: منوچهر صانعی دره بیدی، چاپ اول، تهران: انتشارات حکمت.

۵۱) طباطبایی، محمد حسین (۱۳۸۸)، *قرآن در اسلام*، ج ۱، قم: بوستان کتاب (انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم).

۵۲) _____ (۱۴۱۷)، *المیزان فی تفسیر القرآن*، ج ۳، بیروت- لبنان: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات.

۵۳) طوسی، محمد بن حسن (۱۴۰۶)، *الاقتصاد فیما يتعلق بالاعتقاد*، بیروت- لبنان: دار الأضواء.

۵۴) طوسی، محمد بن محمد (بی تا)، *رسائل قواعد العقائد*، بیروت- لبنان: دار الغرب.

۵۵) عسکری، حسن بن عبدالله (بی تا)، *الفروق فی اللغة*، بیروت- لبنان: دار الآفاق الجدیده.

۵۶) غزالی، محمد بن محمد (۱۹۹۰)، *تهافت الفلاسفه*، لبنان: دارالمشرق، چاپ چهارم.

۵۷) فارابی، ابونصر (۱۳۹۶)، *شرح فصوص الحکم*، شارح: علی طباطبایی، قم: مطبوعات دینی.

۵۸) _____ (۱۹۹۵)، *آراء أهل المدينه الفاضله و مضاد/تها*، المحقق: الدكتور علی بو محلم، بیروت: دار و مکتبه الهلال للطباعه و النشر.

۵۹) فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی (۱۳۷۳)، *التفسیر الصافی*، ج ۱، تهران: مکتبه الصدر.

۶۰) کاپلستون، فردریک (۱۳۸۰)، *تاریخ فلسفه*، ج ۱، ترجمه: سید جلال الدین مجتبوی، تهران: سروش. چاپ چهارم.

۶۱) کدیور، محسن و شکوری، نرگس (۱۳۸۳)، *جایگاه وجود شناختی و معرفت شناختی عقل*

فعال در فلسفه مشاء، نامه مفید، سال دهم، شماره ۴۱، صفحه ۵-۱۸.

۶۲) مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۷۷)، *آموزش فلسفه*، ج ۱، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ هشتم.

۶۳) _____ (۱۳۸۳)، *وحی شناسی*، فصلنامه کوثر معارف ۱۳۸۳، شماره ۱۵.

۶۴) مطهری، مرتضی (۱۳۸۹)، *مجموعه آثار (مسئله شناخت، نقدی بر مارکسیسم)*، ج ۱۳، تهران: صدرا.

۶۵) معین، محمد (۱۳۸۶)، *فرهنگ معین*، ج ۲، تهران: آدنا.

۶۶) مقدس اردبیلی، احمد بن محمد (۱۳۸۳)، *حدیقه الشیعه*، ج ۱، قم: انصاریان.

۶۷) مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۵)، *پیام قرآن*، ج ۱، تهران: صدرا.

Abstract

The primary subject of this thesis is extracting the epistemological foundations of Avicenna's ideas on prophethood. According to Avicenna's fundamental concepts in this field, humans have different levels of reason. The prophet has the divine reason, the highest level. Prophet's audience are the masses. He receives a priori knowledge through intuition from demiurge and uses his imagination to express it through analogy, simile, and metaphor to be understandable for ordinary people. Masses are unable to understand a priori knowledge. Instilling knowledge beyond their understanding into them leads them astray. Avicenna believes that when the prophet of Islam discusses subjects such as monotheism, resurrection, and the ascension of the prophet of Islam into heaven, he talks mystically. The realities are downgraded to meet the understanding of the masses. From his point of view, religion has an appearance and a reality. Masses can understand the appearance of religious knowledge. However, the reality of religion can only be understood by philosophers and scholars whose knowledge comes from the same source as the prophet's but is at a lower level. Avicenna uses this philosophical foundation to clarify the reality of religious rites and gives hermeneutics for Quran verses and quotes from the prophet of Islam in his numerous works. He believes a priori knowledge of religions is stated briefly by the prophets. The task of understanding them and giving detailed interpretations falls on the shoulders of scholars. This view integrates religion and philosophy. Philosophy is not in conflict with religion. It explains the realities prophets brought to us.

Keywords: epistemology Avicenna, prophecy, metaphor , Wisdom, Imagination.

University of zanjan

Faculty of humanities

Department of philosophy

A thesis for the degree of M.A in Philosophy

Title:

**Avicenna's epistemological foundations in the subject of
prophecy**

Supervisor: Dr. Farzaneh Zolhasani

Advisor: Dr. Hossein Atrak

By: Maesume Majdlo

۲۰۲۱